



Finansdepartementet

Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyrelse, styrning

Er beteckning: (SOU 2024:43)

Länsstyrelsen i Västra Götalands län yttrar sig här om Staten och kommunsektorn - samverkan, självstyrelse, styrning (SOU 2024:43).

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker i stort utredningens förslag och bedömningar och lämnar nedan synpunkter på valda delar utifrån utredningens disposition. Utredningens bedömningar och förslag avseende länsstyrelsernas roll i samverkan med kommunsektorn är rimliga och väl avvägda. Länsstyrelsen vill dock poängtera att länen, framför allt på grund av skillnaden i antalet kommuner, har olika förutsättningar för att samla kommuner och regioner till kommunråd. Vi ser det därför som angeläget att den enskilda Länsstyrelsen får möjlighet att anpassa rådet utefter länets förutsättningar.

Länsstyrelserna delar utrednings bedömning om att länsstyrelsernas roll som länk mellan regeringen och kommunerna kan behöva förtydligas och förstärkas.

Länsstyrelsen anser att samverkansformerna inom det regionala utvecklingsområdet kan utvecklas och förstärkas, bland annat genom att statliga myndigheter ges ett uttryckligt uppdrag att samverka med länsstyrelsen. Länsstyrelsen bedömer vidare att införandet av regional fysisk planering skulle bidra till att förtydliga rollerna och ge en bättre grundstruktur för samverkan.

11.8 Bildande av privaträttsliga subjekt

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att regeringen bör överväga om ansvaret för nödnumret 112 även fortsättningsvis ska bedrivas av SOS Alarm Sverige AB. I skenet av Sveriges säkerhetspolitiska läge finns skäl att överväga om detta i stället bör vara ett ansvar helt och hållet för staten, och då rimligen omfattas av Förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

11.9 Samverkan inom olika verksamhetsområden

Länsstyrelsen anser att samverkansformerna inom det regionala utvecklingsområdet kan utvecklas och förtydligas. Länsstyrelsen instämmer vidare i den bedömning som Statskontoret tidigare gjort om att regeringen inte är tydlig med vad den vill med länsstyrelserna inom området. Länsstyrelserna själva har i en skrivelse till regeringen påtalat att ansvarsfördelningen mellan länsstyrelserna och regionerna inom vissa områden, till exempel Agenda 2030, folkhälsa och landsbygdsutveckling bör klargöras. Länsstyrelserna, och andra statliga myndigheter, bör kunna ges tydligare uppdrag som syftar till att förverkliga regeringens politik på regional nivå.

Länsstyrelsen bedömer vidare att införandet av regional fysisk planering enligt plan- och bygglagens 7 kap. skulle vara av stor betydelse för arbetet med regional utveckling. En sådan process ger en geografisk koppling till arbetet och innebär en möjlighet till konkretion, samordning och samverkan. Den sätter en grundstruktur för samverkan och bidrar till att förtydliga rollerna för de olika aktörerna – i synnerhet länsstyrelsen och de övriga statliga myndigheterna i länet (civilområdet). Den ger också legitimitet och en tydlig demokratisk förankring åt processen.

Vi vill i detta sammanhang återknyta till länsstyrelsens gemensamma utredning *Framtidens länsstyrelse* där vi gör bedömningen att om samverkan mellan länsstyrelserna, kommunerna och regionerna verkningsfullt ska kunna bidra till en hållbar regional utveckling behöver parterna kunna samverka och samtliga bidra med resurser. Länsstyrelserna behöver legitimitet, mandat och ekonomiska resurser för att kunna uppfylla statens mål på den regionala nivån och för att kunna hävda sig som samarbetspart i det strategiska tillväxtarbetet. Utredningen noterar att länsstyrelserna inte längre har kvar medel från anslag 1:1 och att det bland annat innebär att länsstyrelserna har svårare att stötta tillväxtfrämjande projekt. Länsstyrelserna delar denna bedömning.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att mer specifika krav på samverkan i myndighetsinstruktioner och olika regeringsuppdrag till myndigheter, samt uttalade krav på vad som förväntas av olika aktörer, skulle bidra till att förenkla samverkan. Länsstyrelsernas kompetens på området bör tas till vara i högre utsträckning genom att statliga myndigheter ges i uppdrag att samverka med länsstyrelserna.

11.10 Länsstyrelsens roll i samverkan

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att samverkan mellan länsstyrelsen och kommunsektorn i huvudsak är lämplig men bör utvecklas och att Länsstyrelsens roll som länk mellan regering och kommuner behöver förtydligas och förstärkas. Länsstyrelserna stödjer uppfattningen att regeringen bör överväga ett förtydligande i länsstyrelseinstruktionen om att länsstyrelsen ska företräda regeringen i länet och bidra till länens utveckling. Länsstyrelsen tillstyrker vidare förslaget om att inrätta ett regionalt kommunråd för att skapa en kontinuerlig samverkan och informationsutbyte med kommunerna i länet.

Ett organ med en direkt och heltäckande samverkan med samtliga kommuner i länet skulle i sig vara av stort värde. Möjligheten att skapa samsyn och gemensamma målbilder om utmaningar skulle öka med ett regionalt kommunråd, vilket i sin tur kan öka motivation att bidra och öka omställningstakten i länet

Länsstyrelsernas förutsättningar är dock olika. För Länsstyrelsen i Västra Götaland innebär det utmaningar att samla samtliga 49 kommuner i länet. Det således viktigt att länen ges möjlighet att skapa samverkanslösningar som är ändamålsenliga utifrån de regionala förhållandena.

Länsstyrelserna delar utredningens bedömning att statliga myndigheter behöver tydligare uppdrag att involvera länsstyrelserna i uppdrag som berör kommuner och regioner.

Länsstyrelserna delar utredningens bedömning att länsstyrelserna skulle kunna ta en mer aktiv roll i att stötta kommunsektorn när det gäller arbetet med Agenda 2030 och att det kräver ett tydligare mandat.

11.11 Samverkan i kris och krisberedskap

11.11.2 En ändamålsenlig samverkan i kris kräver upparbetade strukturer och träning

Länsstyrelsen är i stort positiv till en stärkt roll för det *regionala rådet för krisberedskap, skydd mot olyckor och totalförsvaret*. Inom länsstyrelsekollektivet finns dock ingen likriktad hantering av de regionala råden i nuläget. Ska regionala rådet få fler, på förhand utpekade, arbetsuppgifter så kommer råden behöva bli mer likvärdiga. För Västra Götalands län är det stora antalet kommuner en utmaning.

11.11.3 Det geografiska områdesansvaret bör ligga kvar hos länsstyrelserna

Länsstyrelsen delar bedömningen om att det geografiska områdesansvaret bör ligga kvar hos länsstyrelserna.

11.11.4 Överenskommelser mellan staten och SKR i fråga om krisberedskap är inte lämpliga

Länsstyrelsen delar bedömningen om att överenskommelser mellan staten och SKR i fråga om krisberedskap och civilt försvar inte är lämpliga. Med krig i Europa, ett opålitligt Ryssland, upprustning av totalförsvaret och medlemskap i Nato är det viktigt att det skapas en tydlig och stark styrning för att få kommuner och regioner att leverera den förmågeökning riksdagen och regeringen vill se.

12.2.4 Utredningens bedömning avseende överenskommelser

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att överenskommelser mellan staten och SKR inte är en lämplig form för samverkan mellan staten och kommunsektorn.

Den nationella kunskapsstyrningen genom överenskommelser blir problematisk när SKR tillskrivs en allt för stor roll. Vi ser risker med att det skapas parallella stödstrukturer på regional nivå.

Länsstyrelsen ingår inte formellt som en part inom den nationella kunskapsstyrningen idag. Länsstyrelsens roll som statlig myndighet på regional nivå behöver förtydligas, då vi har expertkunskap inom flera uppdrag som är relevanta för den nationella kunskapsstyrningen

12.3.1 Regionalisering av Socialstyrelsen – ett sätt för staten att bättre kunna samverka med och stödja regionerna

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att en regionalisering av Socialstyrelsen, med regionala myndighetskontor, skulle stärka samverkan mellan staten och sjukvårdshuvudmännen (regioner och kommuner) och förbättra förutsättningarna för en mer likvärdig vård i hela landet. Samverkan mellan geografiskt och sektorsansvar underlättas om sektorsmyndigheten har en indelning som motsvarar civilområdena. Det är dock viktigt att även samverkansregionernas indelning överensstämmer med civilområdenas indelning. Halland är delat mellan två olika samverkansregioner vilket försvåra samverkan för såväl Västra som Södra civilområdet.

Utredningen föreslår att samverkan ska bedrivas i en gemensam nämnd eller genom ett kommunalförbund. Detta kan bli en utmaning för Västra Götalands län eftersom det idag finns fyra kommunalförbund i länet och i den föreslagna geografiska indelningen ingår även Halland. En gemensam nämnd för samverkansregionen kan fungera väl för hälso- och sjukvårdsfrågorna medan närhet och dialog med kommunerna i vårt stora län kan bli bristande.

Om Socialstyrelsen regionaliseras, behöver Länsstyrelsens roll i relation till Socialstyrelsen förtydligas för att undvika parallella uppdrag och myndighetsträngsel. Det är viktigt att samverkan mellan myndigheterna är tydligt och att myndigheterna tillsammans skapar en statlig stödstrukturkedja på regional nivå. Länsstyrelsen har upparbetade kontaktvägar till kommuner och region samt god kännedom om lokala och regionala utmaningar och behov. Länsstyrelsens roll skulle kunna urholkas om vi får parallella uppdrag med Socialstyrelsen som inte kopplas ihop på regional nivå.

Avsnitt 15.10.1 De formella kraven för deltagande på distans bör ändras

Det förslag på reglering som framförs i utredningen är väl avvägt och ger presidierna ett stort ansvar för att hålla ordning under sammanträdena. Detta innebär dock inte någon anmärkningsvärd skillnad mot vad som redan gäller för de fysiska sammanträden som regelmässigt genomförs.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters med ledningsstrategen Oskar Johansson som föredragande. I handläggningen medverkade även strategen för regional utveckling Mikael Cullberg, klimatstrategen Svante Sjöstedt, funktionschefen Pehr Johansson, handläggaren Margareta Romare, kanslichefen Henrik Frykman, utvecklaren Ulrika Ankargren och länsjuristen Daniel Bohman.